

Dar Zákona na Sínaji

Převod materiálu

Alexandra Jacobea

Pořadí v lekci

28

Téma

Desatero jako dar a pomoc, ne jako omezení

Cíle

- Nejmenší děti mají slyšet jednotlivá pravidla, která nám dává Bůh, abychom mohli „hrát“ společně.
 - Prostřední děti mají také slyšet pravidla, která nám dává Bůh a přemýšlet o tom, kdy a k čemu jsou pravidla potřeba.
 - Nejstarší děti si mají zopakovat příkazy Desatera a zkusit o něm přemýšlet jako o daru.
-

28.1 Pro učitele

Biblický text: Ex 19,1–25; Ex 20,1–17; Dt 5,6–21

28.1.1 Výkladové poznámky

- Hora je opakovaně místo Božího zjevení.
- Hospodin nabízí Izraeli smlouvu — on sám už se jako spolehlivý smluvní partner ukázal cestou z Egypta, podnět ke smlouvě od Boha, ne od lidí.
- Smlouva je zásadní termín; zde garantem ne svetský vládce, ale Hospodin.
- Zvláštní úloha Božího lidu spočívá v tom být svědky, připomínat Boží kralování. Výjimečnost nespočívá v předpokladech Izraele, ale v Hospodinově vyvolení (z pouhé milosti).
- „Zvláštní vlastnictví“ — převodně osobní majetek krále, jímž mohl jen on sám volně disponovat. V tomto kontextu to znamená, že pouze Hospodin má na Izrael právo, pouze jemu má být lid bezvýhradně k dispozici.
- Omezení přístupu k hoře — Bůh stanovuje vlastní pravidla, všechna zvláštní a přísná opatření a přírodní úkazy ukazují, že se děje něco mimořádného.
- Ne jen běžné pokyny pro cestu jako doposud, ale mezník.
- Desatero jsou příkazy, které nebyly obvyklé (formulováno apodikticky, tj. obecně platné směrnice), většina dobových příkazů je formulována kazuisticky (řešení konkrétních případů).
- Dělení na deset příkazů je v židovské a křesťanské tradici nejednotné.
- Dobu vzniku Desatera nelze spolehlivě určit, dnešní podoba je už rozvitá.
- Dvě verze Desatera (Ex 20 a Dt 5,6–21) jsou pravděpodobně doklad dvou náboženských tradic.
- Desatero mělo v životě Izraele prvořadý význam. I dnes je poměrně dobře známé, řada lidí dovede vyjmenovat alespoň některé příkazy. (nejlépe trojici nezabiješ — nesesmilníš — nepokradeš)
- Označení Desatero či Dekalog (deset slov) bylo oddělu dáno pod vlivem Ex 34,28 a Dt 4,13, kde se mluví o deseti přikázáních na dvou deskách.
- Desatero je nedílný celek, přestoupení jednoho příkazu často souvisí s jinými.
- Velmi stručně k jednotlivým příkazům (pokud uvést pouze klíčové momenty pro přípravu setkání s dětmi, pro lepší porozumění lze říst např. Gruberův Katechismus nebo knihu J. M. Lochmana Desatero):
 1. Svrchovaný Bůh požaduje, aby pro svůj lid byl jediným bohem.

2. Bůh sám svobodně užívá prostředky a způsoby, kterými se ukazuje — zlatý býček měl Hospodinovu přítomnost a náklonnost zajišťovat, proto zavržen; hrozba pěstuníkům tvrdá — jde o nejvlastnější jádro vztahu lidu k Hospodinu; tětí a tvrté pokolení — generace, které spolu mohou žít pod jednou stěchou, zároveň zpráva o tom, že i Boží trest má svou hranici, naopak milosrdenství žádné omezení nezná.
3. Znat jméno znamená ve starozákonním světě mít důležitý přístup k jeho nositeli — možnost dovolávat se jej, povolávat jej, manipulovat s ním (mít nad ním nějakou moc); Boží jméno lidu zvláštním způsobem známé (Ex 3,14 a Ex 20,2); zneužití jména — magické zacházení nebo i sobecké vymáhání splnění vlastních cílů, dále lehkovážné vyslovování; zmínka o trestu reakcí na zklamanou Boží důvěru.
4. Příklad nemá ve své době *nikde* jinde obdobu! Práce nemá být kletbou ani smyslem života, ale obživou, prostředkem k jejímu získání — aby se nestala otročinou, je nutné umět ji přerušit; sociální rozměr dne odpočinku — volno ne jen pro privilegované, týká se nejen svobodných, ale i otroků a zvířat; den odpočinku má být svatý — oddělený pro Boha a jeho oslavu, den radosti, zároveň připomínka Božího řádu.
5. Rodiče jako ti, kdo člověku dali život; úkolem rodičů je svěřit dítětem o Bohu, učit Božímu Zákonu — také proto si jich má člověk vážit; příkaz povelů pro dospělé jako výzva k pomoci a péči o stárnoucí rodiče (zejména v pubertálním věku téma úcty/poslušnosti citlivé, se staršími dětmi možnost rozhovoru o tom, čeho si na rodičích váží, v čem by chtěli být jako oni).
6. Příkaz povelů zapovídal „nezákonné a společenské porušující usmrčení“ — požívalo se s pravomocným trestem smrti i válkou; dnes možno mluvit o tom, co život ohrožuje, o záporu zasahovat do Božích pravomocí.
7. Ochrana manželství před osobní touhou a živelností, povel také před magicko-kultickým zneužitím; cizoložit — neprávem obsadit cizí lože (lože, které už patří někomu jinému).
8. Pokud neplatí jistota osobního vlastnictví, panuje zákon džungle (zákon silnějšího); okrádání nejen tím, že si vezmu, co mi nepatří, ale i tím, že nedám, co patří druhému (druhým); tematizovat krádež z toho, co je „všech“; povel krádež člověka (za účelem prodání do otroctví — Josef v Egyptě) — možnost rozhovoru o moderním otroctví a eventuálním našem podílu na něm (s nejstaršími dětmi).
9. Ochrana cti člověka nejen u soudu (snad povelů význam) — proti ošerování, křivým nářekům, neověřeným zprávám („na každém šprochu pravdy trochu“), urážkám.
10. Zákaz závisti, chamtivosti, zákaz nepřát druhému, co já nemám.

28.1.2 Úskalí

V jediném setkání není tolik prostoru pro rozhovor o všech jednotlivých příkazech — je možné se zaměřit na jejich zapamatování (u starších dětí), eventuálně podat obsah zhuštěně — několika větami.

Některé příkazy a jejich význam jsou dobově silně podmíněné, pro jejich chápání dnes (nebo pro jejich pochopení dětmi) je nutné jejich obsah posunout, rozšířit. Pokud si nejste jisti, nahlédněte do pracovních listů pro konfirmandy (viz 28.1.3 Odkazy), jednotlivé příkazy mají autoři velmi dobře zpracované (byť ve větším rozsahu než je jedno setkání NŠ).

28.1.3 Odkazy

Hájek, Viktor — Hájek, Miloslav: *Biblická dějprava*. Praha: Kalich, 1990.

Ridzoňová, Lenka — Turecká, Jana — Macek, Ondřej: *O lidech, cestách, Pánu Bohu a jedné mluvící oslici*. Praha: ČCE, 2014.

Balcar, David — Gallus, Petr — Šorm, Zdeněk — Férová, Lydie: *Dvakrát má, jednou vě. Převodce své tem víry pro náctileté. Pracovní listy ke katechezi*. Praha: ČCE, 2012.

Gruber, Jiří: *Otázky a odpovědi. Evangelický katechismus pro mládež i dospělé, skupiny i jednotlivce*. Praha: Kalich, 2004.

Lochman, Jan Milíř: *Desatero. Směrovky ke svobodě*. Praha: Kalich, 1994.

Odkazy na pracovní listy, starší přípravky a další materiály najdete pod číslem úlohy (28) na adrese <http://goo.gl/dH3QuL>.

28.2 Pro děti

28.2.1 Předškolní děti

Znáte tuhle hru? Jak se hraje? (Pokuste se děti nechat společně dát dohromady pravidla.)

Abychom si dobře zahráli, musíme hrát podle pravidel, nešvindlovat, jinak by se někdo urazil, naštvál, nechtěl už s námi hrát dál. Nebo kdybychom ta pravidla vůbec neznali, nevěděli bychom, jak hrát a ani by nás to nebavilo. Každá hra potřebuje pravidla, třeba i honička, že „opla nepla“ nebo schovka, že „před pikolou, za pikolou nikdo nesmí stát, nebo nebudu hrát“.

Pán Bůh dal lidem taky pravidla, aby je to spolu bavilo a aby se co chvíli někdo neurážel a nebyl na někoho naštvaný. Jsou to pravidla fér hry. Pán Bůh je lidem dal tehdy, když putovali z Egypta do nové země, poradil jim, jak si navzájem neubližovat. Když se těch pravidel držíme, je nám spolu dobře. Je jich deset jako deset prstů na obou rukách. (Můžete společně poříkat na prstech, děti drží ruce s prsty ukázané a slyší kratinký výklad.)

1) Pán Bůh se o nás stará, dal nám život. Je jen jeden. Vždycky si na něj mám vzpomenout, co by on asi na to, co chci udělat.

2) Za Pána Boha si nesmíme najít náhradu, i když ho nevidíme nebo se zdá, že je někde daleko. Nikdo a nic pro nás nemá být jako Pán Bůh, nikdo a nic nemá být důležitější.

3) O Pánu Bohu bychom měli mluvit opatrně, nesvádět na něj něco, co není pravda. Když se modlíme, nesmíme chtít něco, co by druhému ublížilo.

4) Poslední den v týdnu si máme odpočinout. Máme si najít čas na to být spolu a poděkovat Pánu Bohu. Nemáme pracovat.

5) Buďme vděční, že máme rodiče. Máme jim pomáhat, poslouchat, co nám chtějí říct, brát je vážně. Teď se starají oni o nás, až zestárnou, máme se postarat my o ně.

6) Nesmíme nikoho zabít, ani druhému ubližovat. Ublížit může i zlé slovo, nadávání.

7) Když jsou dva lidé spolu, jako táta a máma, mají se mít rádi a umět se udobřit. Nemají si hledat někoho jiného.

8) Nesmí se krást. Nesmím si nechat, co patří někomu jinému.

9) Nemáme říkat věci, co nejsou pravda. Nemáme druhé pomlouvat.

10) Nemáme si závidět. Máme druhému přát, co má, i když je to třeba lepší, než naše. Máme děkovat za to, co máme.

Tahle pravidla vyřídil tehdy lidem Mojžíš. Měli je napsaná na dvou kamenných deskách, aby se nezmizely. Nebyly se ale stejně zničeny, i když byly kamenné. To ale neznamená, že by ta pravidla přestala platit. Platí i dneska — lidem je spolu dobře a bezpečně, když je dodržují. Aby se na ně nezapomnělo, je nejlepší si je zapamatovat a nosit je v hlavě, ne jen někde napsaná.

Na závěr si společně zahrajte přinesenou hru.

Pomůcky: Hra „lov“e, nezlob se nebo jiná, kterou děti hrají, mají rádi.

28.2.2 Mladší školní děti

Jezdíte na kole? Nebo s mámou a tátou v autě? Chcete taky jednou umět řídit? Možná už jste to i zkoušeli, to řídit volantem nebo pustit stěrač. Ale to nestačí. Aby „lov“k mohl na silnici, ať už na kole nebo v autě, musí umět dopravní značky a znát dopravní pravidla. Znáte nějaké? (...) A co tyhle značky, co znamenají? (Ukažte dětem dopravní značky, se kterými se běžně setkávají, i některé méně známé.)

Kdyby si každý jezdil, jak chce, na červenou nebo třeba v protisměru, to by bylo bouračka! A taková bouračka je pořádně nebezpečná věc! Aby bylo na silnici bezpečně, vymysleli si lidé pravidla. Platí pro každého. Kdo je nedodržuje, dostane pokutu nebo třeba taky přijde o řidičák.

Když Izraelci putovali pouští, Pán Bůh jim ukazoval, kudy jít. Dopravní ani turistické značky nepotřebovali. Teď máme poté, co je Hospodin vyvedl z Egypta, utábořili se všichni Izraelci s Mojžíšem v zemi pod horou Sínaj. A tam se stalo něco parádního — Mojžíš vystoupil na horu, aby s Hospodinem mluvil, a on mu řekl: „Připomeš Izraelcům, jak mocná a láskyplná jsem je vytrhl z egyptského sevření. A připomeš jim i můj slib, že takhle s nimi budu jednat i nadále, pokud mne budou chtít opravdově poslouchat a řídit se mým slovem.“ Bůh nabídl lidem, že s nimi uzavře smlouvu. Mohou ve svém životě spoléhat na Boží ochranu a pomoc, pokud budou Boha brát skutečně vážně a řídit se jeho vůlí. Mojžíš spěchal zpátky dolů, aby zprávu Izraelcům vyřídil. Všichni jako jeden muž odpověděli, že o smlouvu s Bohem stojí: „Všechno, co nám uložil Hospodin, budeme dělat.“ To byla vážná věc, byl to slib. A slibovat něco takového jen tak do větru, navíc, když to slibuju Pánu Bohu, to prostě nejde! Tam pod tou horou se něco hodně změnilo. Bůh lidem nabídl, že na jeho dar svobody mohou taky odpovědět — té svobody si vážít a chránit si ji. Být svobodný znamená nežít ve strachu — o to, co mám, co se mnou bude, co mi kdo vyvede... Aby se těch strachů „lov“k vyvaroval, musí dělat vzhled k Bohu. A taky se řídit tím, co říká.

Mojžíš byl takovou spojkou mezi Hospodinem a jeho lidem. Tak šel zase na horu a tlumočil Pánu Bohu odpovědi Izraelců. Hospodin řekl na jejich odpovědi. Nebylo to nařčení, které se musí bez něho přijmout. Bůh řekl na jejich vlastní rozhodnutí. Tak je to i s námi. I od nás Pán Bůh čeká rozhodnutí, zda s ním vstoupíme do smlouvy, zda půjdeme životem spolu s ním, zda se budeme řídit podle jeho vůle. To se netýká jen nějakého jednorázového slavnostního slibu, třeba při křtu nebo při konfirmaci. Týká se to úplně normálních věcí, o kterých se denně rozhodujeme.

Izraelci dostali čas napravit se na tu velkou slávu, urovnat vztahy mezi sebou, pořádně se zamyslet. A téhož dne to vypuklo! Hromy, blesky, hora Sínaj celá zahalená v hustém mražku a do toho všeho pronikavé trubení. Lidem se z toho trochu ježily vlasy na hlavě. To je teda něco! Bůh je blízko! Blízko byl, ale nikdo si nesměl myslet, že si na něho může sám sáhnout nebo se na něj podívat. Na horu šel jen Mojžíš. Ten pak lidem pověděl, jaké přikazy Bůh vyhlásil. Znáte je? (Připomeňte si společně přikázání — můžete to být i napěskáku, pak ale každý přikaz postupně krátce okomentujte — viz výše, pro školáky už můžete leccos přidat.)

Můžete to znít tvrdě — tohle nesmíte, tohle musíte! To lidi nemají moc rádi. Ale tahle pravidla jsou něco jako ty dopravní značky — záruka, že mezi lidmi bude bezpečně, že nebudou bouráčky, že žít s druhými nebude hrozně bolet, že si nebudeme ubližovat. Jsou moc a moc užitečná.

Rozhovor: Kde všude potřebujeme pravidla? Máte třeba nějaká pravidla doma? Jaká? Máte je někde napsaná?

Alternativní vyprávění najdete v knize: *O lidech, cestách, Pánu Bohu a jedné mluvící oslici* (viz 28.1.3 Odkazy), s. 48, hodí se i pro předškolní děti.

Aktivita: Napsat Desatero společně na velký plakát, vyvěsit v nedělní kostele; doplnění na pracovních listech Zdeřka Šorma; nakreslit dopravní značku pro každý příkaz Desatera.

Hra: Překážková dráha se zavázanými ořima — dvojice má co nejrychleji absolvovat překážkovou dráhu (obejít bez doteku židle, podlézt stůl, přeskročit smeták, etc.), překážky však prochází jen jeden a to se zavázanými ořima, druhý ho „naviguje“. Propojení hry s příběhem: když mi nikdo neříká, co mám dělat, snadno poslepu narazím. V životě nejdeme „poslepu“, ale některé důsledky/nebezpečí nevidíme, proto nám Pán Bůh dává „návod“, jak tu překážkovou životní cestu absolvovat bez nárazu.

Pomůcky: Obrázky dopravních značek, plakát (velký papír formátu A0 nebo A1), fixy, pracovní listy, výkresy, pastelky, šátek.

28.2.3 Starší školní děti

Slavnostně dětem předejte balíček (zabalit do nějaké mžety buzolu nebo cokoliv jiného — důležité je, aby z toho byla aspoň trochu radost a bylo to užitečné).

Kdy dostáváte dárky? (Na Vánoce, k narozeninám, k svátku, za vysvědčení, u nějaké zvláštní příležitosti...) Rozbalte si tenhle balíček. K čemu to je dobré, kdy to potřebuju? (...) Dárky jsou různé, pro zasmání, pro radost, na památku, nebo taky k němu — jsou užitečné. Těba, když dostanu spacák, se kterým pak můžu jet pod stan. Hodně užitečné dárky dostáváme i od Boha, dnes bude o jednom z nich.

Stručně dětem povězte okolnosti darování Zákona.

K čemu je Desatero dobré? (Aby spolu lidé mohli žít, abychom se cítili bezpečně...) Co v něm stojí? (Zopakujte si jednotlivé příkazy a co znamenají. Pokud tušíte, že děti je moc neznají, dejte jim rozstříhané lístky se známkou každého přikázání, ať je alespoň zkusí seadit; mohou si je také nalepit a odnést domů.)

Šlo by nějaké pravidlo vypustit? Co by se stalo?

Mohl by se nějaký příkaz přidat? Jaký, proč? (zvažte stupeň puberty a možnosti diskuse)

Jsou situace, kdy se Desaterem řídit nemusím?

Aktivita: Formulovat přikázání opačné — pozitivní negativní, negativní pozitivní; sestavit koláž k Desateru.

Hra „Na dražbu“: Viz Metodická příručka k pracovním listům pro konfirmandy, s. 58 (viz 28.1.3 Odkazy).

Pomůcky: Dárkový zabalený buzola (nebo něco jiného — užitečného), velký papír (A0, A1), lepidlo, nůžky, řasopisy (nejrůznější, i bulvární!).

28.2.4 Přesah

Chcete se dozvědět něco navíc? Přetáhněte si útlou knihu J. M. Lochmana o Desateru (viz 28.1.3 Odkazy).

28.3 Liturgie

28.3.1 Písně

Posila na cestu (SV 135); *Každý den* (SV 447); *Odpusť* (SV 233); *Bůh je záštita má* (SV 23); *Někdo mne vede za ruku* (SV 210); *Bůh je náš Pán a Král* (BTS 2)

28.3.2 Biblický text k zapamatování

Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí. Miluj svého bližního jako sám sebe. (Mt 22,37.39)

28.3.3 Rituál

Volný jsem, volný jsem, Bohu díky, volný jsem.

28.3.4 Okénko do bohoslužeb

Jako motivaci použijte motiv turistických značek (abyste učiteli nevzali motivaci k přiblížení) — podle značek dojdou, kam mám namířeno, když je pěstunu sledovat, můžu zabloudit nebo dojdou někam, kam jsem vůbec nechtěla. Otázka pro děti — jestli se někdy na výlet ztratily. Otázka pro dospělé — podle jakých značek se řídíme v životě? (Tam už je možné nedotýkat odpovědi a naznačit, že v NŠ to bude taky o značkách...) Pro větší názornost si vyrobte z kartonu ceduli se značkou, jako bývá na rozcestnících.

28.3.5 Modlitba

Pane Bože, někdy se nám nechce poslouchat, rodiče, ani tebe. Prosíme, měj s námi trpělivost. Děkujeme, že se máme v životě čím řídit. Prosíme, pomáhej nám, když se snažíme být ke druhým hodní. Amen.

Odkaz na pracovní list

[25 Smlouva na Sinaji](#)

[25 Smlouva na Sinaji - st](#)

Cílová skupina

[Předškolní](#)

[Školní](#)

[Starší školní](#)

Katechetické cykly

[Dál pŕe ce nejdeme sami I \(Od stvoŕení k Josefovi + Od Mojžíše k Rút\)](#)

Biblický odkaz (kat)

[Exodus 19,1–25](#)

[Exodus 20,1–17](#)

[Deuteronomium 5,6–21](#)